

Judikát NS 21 Cdo 2886/2013

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	08/14/2014
Spisová značka:	21 Cdo 2886/2013
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2014:21.CDO.2886.2013.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci Náhrada škody Povinnosti zaměstnanců Povinnosti zaměstnavatelů Pracovní úraz
Dotčené předpisy:	§ 190 odst. 1 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 191 odst. 1 předpisu č. 68/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 191 odst. 2 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 273 odst. 1 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003 § 273 odst. 2 předpisu č. 65/1965Sb. ve znění do 30.09.2003
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 2886/2013

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležalky a soudců JUDr. Zdeňky Novotné a JUDr. Ljubomíra Drápala v právní věci žalobce J. M., zastoupeného JUDr. Jaroslavem Pavlasem, Ph.D., advokátem se sídlem ve Velkém Meziříčí, Náměstí č. 22/24, proti žalovanému DEL a. s. se sídlem v Praze 2 – Vinohradech, Italská č. 1580/26, IČO 24284734, o náhradu škody, za účasti Kooperativy pojišťovny, a. s., Vienna Insurance Group se sídlem v Praze 8, Pobřežní č. 665/21, IČO 47116617, jako vedlejšího účastníka na straně žalovaného, vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 10 C 165/2004, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. října 2012 č. j. 15 Co 287/2011-221, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou dne 5. 8. 2004 domáhal, aby mu žalovaný (jeho právní předchůdce DEL a. s. se sídlem ve Žďáru nad Sázavou, Strojírenská č. 38, IČO 63487454) zaplatil 360.298,- Kč s 2,5 % úrokem z prodlení od 6. 8. 2004 do zaplacení. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 7. 2001 pracoval u žalovaného jako „šéfmontér – koordinátor montáže“ a že dne 27. 2. 2003 utrpěl při plnění pracovních povinností na odloženém pracovišti žalovaného v areálu Středního odborného učiliště Žďár nad Sázavou úraz – rozlomení kloubní chrupavky levého kolene, když v místě u vchodu před halou uklouzl na neposypané přístupové cestě. V důsledku úrazu byl od 14. 3. 2003 do 30. 4. 2004 v pracovní neschopnosti, ve dnech 3. 4. 2003 a 20. 11. 2003 se podrobil operacím s následnou rehabilitací a rozhodnutím Okresní

správy sociálního zabezpečení ve Žďáru nad Sázavou ze dne 11. 6. 2004 č. j. 5/5012/22/04 byl uznán „trvale občanem se změněnou pracovní schopností“. Uvedl, že žalovaný uznal úraz jako pracovní, avšak odmítl jej odškodnit a dopisem ze dne 9. 7. 2003 se „zcela zprostil odpovědnosti dle § 191 odst. 1 písm. a) zákoníku práce“ s odůvodněním, že žalobce „k vykonání osobní potřeby, kterou před úrazem vykonal, nepoužil sociální zařízení, ale místo venku za halou“. S tímto stanoviskem žalovaného žalobce nesouhlasí a požaduje na náhradě za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti 78.898,- Kč, na bolestném 17.400,- Kč a na náhradě za ztížení společenského uplatnění 264.000,- Kč.

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou rozsudkem ze dne 26. 10. 2006 č. j. 10 C 165/2004-65 žalobu zamítl; současně uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 37.510,- Kč k rukám advokáta JUDr. Václava Čípka, rozhodl, že „druhému žalovanému se náhrada nákladů řízení nepřiznává“ a že se České republice – Okresnímu soudu ve Žďáru nad Sázavou nepřiznávají „náklady státu za právní zastoupení žalobce ve výši 38.474,- Kč“, a přiznal ustanovenému zástupci žalobce, advokátu JUDr. Jaroslavu Pavlasovi, Ph.D., odměnu ve výši 38.474,- Kč. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že „žalobci se v pracovní době stal pracovní úraz“, a to v době, kdy vykonával malou potřebu, neboť „každý člověk je biologicky stavěn tím způsobem, že je pravděpodobné, že během pracovní doby bude vykonávat malou či velkou potřebu, tedy lze mít za to, že k porušení zdraví zaměstnance došlo v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů“. Dovodil, že žalovaný se podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) zákoníku práce odpovědnosti za pracovní úraz žalobce zcela zprostil, neboť žalobce porušil pokyny žalovaného k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Úraz se stal žalobci před zadním vchodem do haly na zledovatělém povrchu v době, kdy šel vykonat malou potřebu, avšak za účelem vykonání potřeby byly v budově haly volně přístupné dveře toalety, které za tímto účelem měl žalobce používat, a „byl k tomu svým nadřazeným instruován“. Pokud žalobce „svévolně vykonal potřebu za vraty haly, porušil tak pokyny svého zaměstnavatele ohledně využívání hygienického zařízení“ a také porušil zákaz vstupu za zadní vrata haly v době, kdy do haly nebyl navážen materiál.

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně usnesením ze dne 16. 12. 2008 č. j. 15 Co 123/2007-90 rozsudek soudu prvního stupně (s výjimkou výroku o přiznání odměny ustanovenému zástupci žalobce) zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Shledal rozsudek nepřezkoumatelným pro nedostatek důvodů, neboť závěr o tom, že žalovaný se zcela zprostil odpovědnosti za pracovní úraz žalobce, učinil soud prvního stupně „ze souhrnných zjištění, aniž by blíže odůvodnil, které skutečnosti má za prokázány, na základě jakých důkazů, o které důkazy opřel svá skutková zjištění, nevypořádal se s tvrzeními žalobce o tom, že nebyl řádně proškolen ohledně bezpečnosti ochrany a zdraví při práci“. Uvedl, že z odůvodnění rozsudku není zřejmé, jaké konkrétní pokyny žalovaného k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci měl žalobce porušit, a že soud prvního stupně vůbec neodůvodnil, na základě jakých důkazů dospěl k závěru, že u žalovaného „existoval zákaz vstupu za zadní vrata haly“. Shodně se soudem prvního stupně dovodil, že žalobce utrpěl pracovní úraz, neboť „vykonání potřeby z hlediska místního, časového, ale i věcného s výkonem práce přímo souvisí“ a jde o úkon obvyklý i potřebný „i v průběhu výkonu práce i pro výkon práce samotné“. Závěrem uložil soudu prvního stupně, aby se v průběhu dalšího řízení důsledně zabýval „otázkou existence a obsahu pokynu týkajícího se bezpečnosti ochrany a zdraví při práci, které měl žalobce porušit, pokud takový pokyn existoval, zda s ním byl žalobce řádně seznámen, a to tak, aby bylo zřejmé, že mu porozuměl, a zda tato znalost a dodržování bylo soustavně vyžadováno a kontrolováno“.

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou poté rozsudkem ze dne 9. 6. 2011 č. j. 10 C 165/2004-166 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 156.298,- Kč s 2,5 % úroky z prodlení ročně od 19. 8. 2004 do zaplacení a zamítl žalobu „co do povinnosti žalovaného zaplatit žalobci 204.000,- Kč spolu s ročními úroky z prodlení ve výši 2,5 % z částky 360.298,- Kč od 6. 8. 2004 do 18. 8. 2004 a spolu s ročními úroky z prodlení ve výši 2,5 % z částky 204.000,- Kč od 19. 8. 2004 do zaplacení“; současně uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 17.373,- Kč k rukám advokátky JUDr. Jaroslavy Brabcové a žalovanému povinnost zaplatit České republice – Okresnímu soudu ve Žďáru nad Sázavou na náhradě nákladů řízení 29.975,- Kč a soudní poplatek 6.250,- Kč, rozhodl, že vedlejšímu účastníkovi na straně žalovaného se náhrada nákladů řízení vůči žalobci nepřiznává a že České republice – Okresnímu soudu ve Žďáru nad Sázavou se „právo na náhradu nákladů státu vůči žalobci ve výši 39.123,- Kč nepřiznává“, a přiznal ustanovenému zástupci žalobce, advokátu JUDr. Jaroslavu Pavlasovi, Ph.D., odměnu za zastupování „před soudem odvolacím a nově před soudem prvního stupně“ ve výši 24.408,- Kč. Na základě zjištění, že „neexistoval žádný pokyn ve smyslu § 273 odst. 2 zákoníku práce“ týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, který by žalobce porušil, se kterým by byl řádně seznámen tak, aby bylo zřejmé, že mu porozuměl, a jehož znalost a dodržování by byly kontrolovány, dospěl k závěru, že žalovaný se „ve smyslu § 191 zákoníku práce nezprostil své odpovědnosti za škodu způsobenou žalobci“. Dovodil, že porušení pokynu všeobecného charakteru, kterým „bezpochyby je pokyn, týkající se instruování zaměstnanců, kde mají vykonávat potřebu“, nemůže mít za následek zproštění se odpovědnosti za škodu a že se nelze „dovolávat všeobecných zásad v tom směru, že používání WC je obecným pravidlem a všichni by takovéto pravidlo měli znát“. Soud prvního stupně proto přiznal žalobci na náhradě za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti od 14. 3. 2003 do 30. 4. 2004 částku 78.898,- Kč, na bolestném 17.400,- Kč a na náhradě za ztížení společenského uplatnění 60.000,- Kč.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 9. 10. 2012 č. j. 15 Co 287/2011-221 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé tak, že žalobu co do 156.298,- Kč s příslušenstvím zamítl, a ve výroku o soudním poplatku tak, že žalovanému se neukládá povinnost zaplatit soudní poplatek, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů a že České republice se právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů nepřiznává. Z výpovědí svědků J. H., P. K. a K. D., které znovu vyslechl, odvolací soud zjistil, že „existoval“ pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, neboť žalobce byl stejně jako ostatní zaměstnanci seznámen s umístěním toalet na odloučeném pracovišti a s možností je využívat a bylo zakázáno vstupovat za vrata v jiných případech než při doplňování materiálu. Dovodil, že pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci týkající se možnosti užívání sociálního zařízení na pracovišti je třeba vykládat s ohledem na předmět, jehož se poučení o bezpečnosti práce mělo týkat, a že tento pokyn žalovaného byl zcela konkrétní, pokud zaměstnanci byli při příchodu na odloučené pracoviště seznámeni s cestou na pracoviště, s umístěním sociálního zařízení a s možností jeho využití, stejně jako s možností využití šatny a kantýny. Tvrzení žalobce, že na WC byla cedulka omezující užívání WC pouze na žáky učiliště, shledal odvolací soud vyvráceným výpověďmi všech slyšených svědků, kteří též potvrdili, že sociální zařízení vzdálené od pracoviště žalobce ne více než 50 metrů stejně jako ostatní zaměstnanci běžně využívali a že vrata u montážní jámy se otvírala pouze z důvodů dovozu materiálu. Na základě těchto zjištění dospěl na rozdíl od soudu prvního stupně k závěru, že žalovaný se zprostil odpovědnosti za škodu způsobenou žalobci pracovním úrazem, neboť škoda byla způsobena žalobci „jeho zaviněným porušením právních povinností nebo ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv byl s nimi řádně seznámen, a to tím, že na místo toho, aby k vykonání potřeby využil zařízení k tomu určené, tuto potřebu vykonal za vraty montážní jámy, kam byl přístup jen z určených důvodů“; jestliže při návratu uklouzl na neudržovaném povrchu, nelze toto „přičítat k tíži zaměstnavatele“.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že odvolací soud „zcela ignoroval důkazy provedené soudem I. stupně, které jednoznačně potvrdily skutečnosti uvedené v žalobě“, a že se „v podstatě i odchýlil od svého předchozího právního názoru prezentovaného v této právní věci v usnesení č. j. 15 Co 123/2007-90“. Dovolatel je přesvědčen, že pro „předmětné pracovní místo“ nikdy neexistoval žádný pokyn týkající se bezpečnosti práce, a proto ani nemohl žádný pokyn „fakticky“ porušit. Má za to, že svědci „vypovídali účelově“, neboť byli a stále jsou v zaměstnaneckém poměru u žalovaného a „z důvodu určité loajality nemohli ani vypovídat jinak“. Co se týká pohybu zaměstnanců žalovaného v prostorách odloučeného pracoviště – montážní haly, „nikdo a nikdy fakticky nevydal zákaz vstupovat za vrata“ a „nikdo nikdy nestanovil pravidla k využívání těchto prostor a za jakých podmínek tam mohou zaměstnanci pracovat, resp. vstupovat“. Má za to, že žalovaný, který neprokázal, že žalobce porušil „nějaké pokyny, vnitřní předpisy nebo směrnice“ zaměstnavatele, „nese plnou odpovědnost“ za pracovní úraz žalobce, neboť porušil obecně závazné právní předpisy zejména tím, že neměl nijak závazně pro zaměstnance upraven režim na odloučeném pracovišti a že žalobce nebyl zaměstnavatelem vůbec proškolen na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Vytýká odvolacímu soudu, že vůbec nehodnotil „stupeň, úroveň a kvalitu BOZP u žalovaného, která měla být základem pro to, že by žalobce měl porušit nařízení zaměstnavatele“. Žalobce navrhl, aby odvolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) - poté, co usnesením ze dne 26. 6. 2014 č. j. 21 Cdo 2886/2013-306 rozhodl, že v řízení bude namísto dosavadního žalovaného DEL a. s. se sídlem ve Žďáru nad Sázavou, Strojírenská č. 38, IČO 63487454, pokračováno s DEL a. s. se sídlem v Praze 2 - Vinohradech, Italská č. 1580/26, IČO 24284734, na kterou po zahájení dovolacího řízení a po předložení věci dovolacímu soudu přešla kromě jmění dosavadního žalovaného také práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu se žalobcem - věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „o. s. ř.“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 1. 2013 (srov. Čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k tomu, kdy došlo k pracovnímu úrazu žalobce - podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 88/1968 Sb., č. 153/1969 Sb., č. 100/1970 Sb., č. 146/1971 Sb., č. 20/1975 Sb., č. 72/1982 Sb., č. 111/1984 Sb., č. 22/1985 Sb., č. 52/1987 Sb., č. 98/1987 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 3/1991 Sb., č. 297/1991 Sb., č. 231/1992 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 590/1992 Sb., č. 37/1993 Sb., č. 74/1994 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 287/1995 Sb., č. 138/1996 Sb., č. 167/1999 Sb., č. 225/1999 Sb., č. 29/2000 Sb., č. 155/2000 Sb., č. 220/2000 Sb., č. 238/2000 Sb., č. 257/2000 Sb., č. 258/2000 Sb., č. 177/2001 Sb., č. 6/2002 Sb., č. 136/2002 Sb., č. 202/2002 Sb., č. 311/2002 Sb. a č. 312/2002 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2003 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce došlo-li u zaměstnance při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k poškození na zdraví nebo k jeho smrti úrazem (pracovní úraz), odpovídá za škodu tím vzniklou zaměstnavatel, u něhož byl zaměstnanec v době úrazu v pracovním poměru.

Podle ustanovení § 191 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel se zproští odpovědnosti zcela, prokáže-li, že

- a) škoda byla způsobena tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní nebo ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány, nebo
- b) škodu si přivodil postižený zaměstnanec svou opilstostí nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě zabránit, a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody.

Podle ustanovení § 191 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel se zproští odpovědnosti zčásti, prokáže-li, že

- a) postižený zaměstnanec porušil svým zaviněním právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen, a že toto porušení bylo jednou z příčin škody,
- b) jednou z příčin škody byla opilstost postiženého zaměstnance nebo zneužití jiných návykových látek postiženým zaměstnancem,
- c) zaměstnanci vznikla škoda proto, že si počínal v rozporu s obvyklým způsobem chování tak, že je zřejmé, že ač neporušil právní nebo ostatní předpisy nebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jednal lehkomyšlně a musel si přitom být vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem vědom, že si může přivodit újmu na zdraví.

Zproští-li se zaměstnavatel odpovědnosti zčásti, určí se část škody, kterou nese zaměstnanec, podle míry jeho zavinění; v případě uvedeném v ustanovení § 191 odst. 2 písm. c) zák. práce však zaměstnavatel uhradí alespoň jednu třetinu škody (§ 191 odst. 3 zák. práce). Při posuzování, zda zaměstnanec porušil předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, není možno dovolávat se jen všeobecných ustanovení, podle nichž si má každý počínat tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných (§ 191 odst. 4 zák. práce). Za lehkomyšlné jednání ve smyslu ustanovení § 191 odst. 2 písm. c) zák. práce nelze považovat běžnou neopatrnost a jednání vyplývající z rizika práce (srov. § 191 odst. 5 zák. práce).

Právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jejichž porušení může být za podmínek stanovených ustanoveními § 191 odst. 1 písm. a) a § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce důvodem liberace zaměstnavatele z jeho odpovědnosti za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem, se rozumí předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, předpisy o bezpečnosti technických zařízení a normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými přípravky a jinými látkami škodlivými zdraví, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví (§ 273 odst. 1 zák. práce). Právními předpisy - na rozdíl od ostatních předpisů - se přitom rozumějí obecně závazné právní předpisy, tj. právní předpisy, které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů uveřejněním jejich plného znění - ústavní zákony, zákony, zákonná opatření Senátu, nařízení vlády, právní předpisy (vyhlášky) vydávané ministerstvy, jinými ústředními správními úřady a Českou národní bankou (srov. § 1 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění účinném do 30. 4. 2005).

Při rozhodování o úplném nebo částečném zproštění odpovědnosti zaměstnavatele za pracovní úraz [§ 191 odst. 1 písm. a), § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce] je třeba dbát na to, že musí jít o předpis anebo pokyn konkrétní (§ 273 odst. 2 zák. práce), který upravuje určitý způsob jednání anebo konkrétní způsob jednání zakazuje. Porušení předpisů nebo pokynů všeobecného charakteru, které svým adresátům kupříkladu ukládají počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví a majetku, nemůže mít totiž za následek právní účinky uvedené v ustanoveních § 191 odst. 1 písm. a) a § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce (srov. závěry býv. Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 1975 sp. zn. Cpj 37/74, uveřejněné pod č. 11 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1976, str. 102).

Podle ustanovení § 273 odst. 2 zák. práce pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou konkrétní pokyny dané zaměstnanci jeho nadřízenými.

Z tohoto ustanovení vyplývá, že pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou definovány jako konkrétní pokyny dané zaměstnanci vedoucími zaměstnanci, kteří jsou mu nadřízeni. Kromě toho, že je akcentována konkrétnost pokynu, nejsou předepsány žádné další náležitosti jak co do formy, tak co do obsahu. Právní relevanci proto má jakýkoli výslovný pokyn, ať je již učiněn písemně, nebo ústně, bez ohledu na svoji expresivnost, anebo na to, do jaké míry odpovídá jeho obsah pravidlům společenských konvencí. Pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci proto nelze chápat jen jako nějaké formalizované abstraktní poučování o pravidlech chování v situacích, které teoreticky mohou (ale nemusí) v budoucnu nastat, nýbrž také jako praktickou reakci, jejímž smyslem je usměrnit jednání podřízených tak, aby se vyhnuli možnému nebezpečí, které by v průběhu výkonu práce při jiném způsobu chování mohlo jinak reálně hrozit. Z hlediska obsahu je třeba posoudit, zda se jedná o pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (zda pokyn skutečně směřoval k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, či nikoliv), vždy v každém konkrétním případě s přihlédnutím ke všem jeho okolnostem, a to např. i s ohledem na důvody (příčiny), které vedly k vydání pokynu, a na místní podmínky v době předcházející pracovnímu úrazu (srov. též rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 1988 sp. zn. 6 Cz 79/88, který byl uveřejněn v č. 2 Bulletinu Nejvyššího soudu ČR, roč. 1989, str. 13).

V projednávané věci odvolací soud zjistil, že žalobci, který utrpěl úraz poté, co po vykonání malé potřeby za vrata montážní haly, ve které vykonával práci, uklouzl na neudržovaném povrchu, byl dán jeho nadřízeným J. H. před úrazem pokyn, aby za vrata montážní haly vstupoval jen v případě navázení materiálu. Toto skutkové zjištění odvolacího soudu má oporu v provedeném dokazování, a to ve výpovědi svědka J. H., který u jednání odvolacího soudu uvedl, že dal žalobci pokyn, že „za vrata je možno vstupovat jen z důvodu navázení materiálu a že se tam nemá chodit“. Námitka dovolatele, že výpověď tohoto svědka je vzhledem k jeho trvajícím pracovnímu poměru k žalovanému „účelová“, nemůže být úspěšná, neboť dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. sice lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, ale na jeho nesprávnost lze usuzovat - jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů - jen ze způsobu, jak k němu odvolací soud dospěl; nelze-li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení (a tak je tomu i v posuzovaném případě, neboť výsledek hodnocení důkazů odvolacím soudem odpovídá postupu vyplývajícímu z ustanovení § 132 o. s. ř.), není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry, a tedy ani namítat, že soud neměl uvěřit některému svědkovi (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2011 sp. zn. 21 Cdo 3278/2010, uveřejněného pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2012).

Porušení pokynu uděleného žalobci vstupovat za vrata montážní haly jen při navázení materiálu [a tedy nevstupovat za ně ani za účelem vykonání malé potřeby, která je (včetně potřebné cesty na místo jejího vykonání a zpět) úkonem během práce obvyklým, a tedy úkonem v přímé souvislosti s plněním pracovních úkolů (srov. § 25 odst. 3 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, ve znění nařízení vlády č. 461/2000 Sb.),] by mohlo být důvodem k tomu, aby se žalovaný zprostil své odpovědnosti za škodu vzniklou žalobci pracovním úrazem podle ustanovení § 191 odst. 1 písm. a) nebo § 191 odst. 2 písm. a) zák. práce, jen v případě, že se jednalo o pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Při posuzování, zda uvedený pokyn skutečně směřoval k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, měl odvolací soud přihlídnout – jak vyplývá z výše uvedeného – ke všem okolnostem, za nichž byl pokyn vydán, zejména k důvodům (příčinám), které vedly k jeho vydání, a k místním podmínkám v době předcházející pracovnímu úrazu žalobce. Odvolací soud se proto měl zabývat především tím, zda důvodem vydání pokynu žalovaného, aby zaměstnanci vstupovali za vrata montážní haly jen v případě navázení materiálu, bylo – např. s ohledem na neudržovaný povrch v tomto prostoru nebo na jiná rizika pro bezpečnost a zdraví zaměstnanců - zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebo zda důvody vydání tohoto pokynu byly jiné (svědek P. K. u soudu prvního stupně uvedl, že na pozemek za vrata haly, který patří společnosti ŽĎAS, a. s., měli zaměstnanci žalovaného právo vstupovat pouze za účelem navázení materiálu, svědek Z. V. u soudu prvního stupně vypověděl, že komunikace k vratům, jimiž se navážel materiál, vedla přes areál ŽĎAS, a. s., na který zaměstnanci žalovaného neměli bez povolení chodit, a že žalobce neměl v době úrazu důvod vstupovat na pozemky ŽĎAS, a. s., neboť v té době tam nebyl dovezen žádný materiál, a svědek J. H. u jednání odvolacího soudu uvedl, že za vrata se nacházel prostor ŽĎAS, a. s., kde zaměstnanci žalovaného „neměli co dělat“ a kde byla přístupová cesta, kterou používali jen k navázení montážního materiálu). Stranou pozornosti odvolacího soudu neměla v této souvislosti zůstat ani okolnost, že činnost a pohyb v prostoru za vrata montážní haly, který žalobce využil k vykonání malé potřeby, žalovaný od svých zaměstnanců vyžadoval v době navázení materiálu bez ohledu na neudržovaný povrch tohoto prostoru. Protože odvolací soud se věcí z tohoto pohledu nezabýval, nemůže být jeho závěr, že škoda byla žalobci způsobena jím zaviněným porušením pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, (zatím) správný.

Odvolacímu soudu je též třeba vytknout, že dospěl k závěru, že žalovaný se zcela zprostil odpovědnosti za škodu způsobenou žalobci pracovním úrazem, aniž by se zabýval též tím, zda znalost a dodržování pokynů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, se kterými byl žalobce podle zjištění odvolacího soudu řádně seznámen a které měl svým zaviněním porušit, byly u žalovaného soustavně vyžadovány a kontrolovány [srov. § 191 odst. 1 písm. a) zák. práce].

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího

řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243d odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 14. srpna 2014

JUDr. Jiří Doležilek
předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.